

և հրահանգէ, պայման է որ գործադրուի ամենայն լրջութեամբ եթէ անակնկալ և անյաղթելի խոչնդոտ մը արգելք չէ հանգիստացած: Եռասուլքիչ և վհատեցուցիչ երեոյթ մըն է պետի մը ամէն բանի մէջ անպարհելի ու անհաստատ նկարագիր ցոյց տալը:

Որպէսզի առաջնորդ մը կարենայ որոշումի մը յանգիլ, պէտք է որ շատ զօրաւոր բարոյական ուժ ունենայ: Պարագաներ կը ներկայանան երբ որոշում տալը եթէ ոչ անհնար գոնէ շատ դժուար կ'ըլլայ: Օրինակ, կը պատահին զէպքեր մարդկային կեանքի մէջ երբ մէկը պէտք է զոհուի ընկերութեան համար, բոլորին ապահովութեան համար: Առաջնորդը կրնայ, և պէտք է խիստ ըլլայ, անշուշտ իրաւունք չունի անգութ, վրիժառու և չարագործ ըլլալու:

Շատ կարեւոր է նաև որ իր շուրջ ունենայ նուիրուած օգնականներու խումբ մը որոնք իրենց կարգին փոքր որոշումներ կարենան հրահանգել: Հրահանգներու գործադրութեան համար, ընտրած պէտք է ըլլայ իր մասնագէտները որոնց հանդէպ հաւատք ունենայ, վասնզի անոնք ազատօրէն պիտի գործեն, և ան երբեմն պիտի քննէ իր մասնագէտներու գործը և ճշդէ անոնց տեղեկութեանց վաւերականութիւնը: Փորձառու առաջնորդ մը զիտէ թէ կարելի չէ մանրամասնօրէն հետեիլ բոլոր փոքր պաշտօնականներու գործունէութեան, մասնաւորաբար տնտեսութիւն կարեւոր աշխատանքին մէջ, հետեւաբար կը բաւականանայ զիտել տալով բոլորին թէ անձնական շահը պէտք է զոհուի ընդհանուրի շահին համար:

Առաջնորդը յարգանք պէտք է ներշնչէ իր պաշտօնականներուն, եթէ չյաջողի, անպատճառ երևան կուգան կանկաւներ, դաւեր և անբաղձալի կացութիւններ: Մէկ կերպ կայ յարգանք ներշնչելու և պարտադրելու — արժանի ըլլալ ատոր: Մեծ առաջնորդ մը անտարակոյս մեծ անձնակառութիւն մը ունի: Պէտք չէ շփոթել անհատականութիւնը անձնակառութեան հետ: Բոլորս ալ իրրեւ կենդանական էակներ մեր կազմաւորութեամբ անհատներ ենք, բայց անձնակառութիւնը անհատականութենէն աւելի ոգիի, գաղափարի և մանաւանդ նկարագրի հարց մըն է:

Անձնակառութիւն ունեցող մարդը ուզ-

ղակիօրէն իր անձին հանդէպ հետաքրքրութիւն ունենալէ աւելի կը շահագրգռուի ընկերութեան բարիքով: Պատմութեան մէջ շատ են օրինակները: Հանրութեան սեփականութիւնը անձնական շահու համար չգործածելը առաքինութիւն մըն է ուրիշ առաքինութեանց նման որ առաջնորդ մը սիրելի կ'ընծայէ իր ժողովուրդին:

Առաջնորդը մէկ ձգտում կ'ունենայ. իր գործը և իր ասպարէզը: Ամէն տեղ և ամէն ատեն չերևար, այս ձևով ասորժելի խորհրդաւորութեան մը մէջ պարտաւորուած կ'ըլլայ: Իր անունին շուրջ կեղծ առասպելներ հիւսելու փափաքը չէ անշուշտ այսպիսի պահանջ մը իր անձին պարտադրելը, այսուհանդերձ նկարագրին է որ կը կառավարէ և կը հրահանգէ այնքան որքան առաջնորդը ինքը, իրրեւ մարդ: Տեղին է յիշել Քրիստիանի մէկ գեղեցիկ պատմուածքը որուն մէջ կ'ըսուի թէ արկածախնդիր մարդ մը նկարագրի ուժով կը միացնէ իրարու շատ մը լեռնաբնակ ցեղեր և միահնծան կ'իշխէ անոնց վրայ: Բայց կը կորսնցնէ իր հմայքն ու զահը երբ իրեն ենթականերուն ազջիկներէն մէկուն հետ սիրահարելու չափ կը տկարանայ. այս ձևով ցոյց տուած կ'ըլլայ անոր թէ ինք միայն . . . մարդ մըն է: Սրբաւիտ մարդիկ անելանելի դժուարութիւններու մէջ կ'իշխան պարզապէս կնոջ մը հանդէպ տկար գտնուելուն համար՝ ըսած է Նափօլէօն: Հոս պէտք է պարզենք առաջնորդին տիկնոջ դժուար դերը. անիկա պէտք է պաշտպանէ առաջնորդը աշխարհին դէմ, զգուշացնէ զայն իր ուժերը յուժապէտս վատնելէ, պահապան հրեշտակը ըլլայ անորոք իր տունը վերածելով խաղաղ վայրի մը և ոչ թէ ուրիշ փոքր պետութեան մը գոր կառավարելը երբեմն ամենէն դժուարն է . . . :

Անգամ մը, վարչապետի մը էական արժանիքներուն մասին վիճարանութեան մը ատեն, մէկը յիշեց անոր հետտրուութիւնը, ճարպիկութիւնը, մասնագիտութիւնը, ուրիշ մը նկարագրի գիծերը, ուրիշ մը հմտութիւնը, եւայլն. յիշուեցաւ նաև համբերութիւնը որ կարեւորագոյն յատկութիւններէն մին է: Արդարեւ ոչ միայն վարչապետին, այլև բոլոր պատասխանատու պաշտօն ստանձնողներուն համար համբերութիւնը շատ կարեւոր ազգակ մըն է:

Վասնզի ընկերայնորէն միշտ ալ կը հանդիպինք ապուշ, անհեթեթ և անխմոր աբարքներու: առաջնորդ մը յաճախ կը հանդիպի ալսպիտի արարքներու, պարտի տոկալ ատենց այնքան ատեն որ անոնք . . . բնական անհեթեթեանց սահմանին մէջ կ'իյնան: Կը պատահի որ իր գաղափարները եղծուին և անճանաչելի դառնան նախանձոտ և սմեղուկ հոգիներով մանր պաշտօնեաներու կողմէ: այսուհանդերձ այս բոլորը, իբրև անխուսափելի երևոյթներ, պարտի հաշուի առնել և փոխանակ անսխալ մարդեր փնտնելու որոնք գոյութիւն չունին և չեն ունեցած, փորձէ օգտագործել իր տրամադրութեան տակ գտնուող մարդիկը ինչպէս որ ատոնք գոյութիւն ունին և ոչ թէ ինչպէս որ պէտք է ըլլան:

Համբերութեան ուրիշ մէկ կերպն ալ անխոնջ ճիգն է: Երբ նպատակ մը յաջողած է, ճշմարիտ առաջնորդը չի մտածեր թէ իր երկրին բոլոր պահանջները և կարիքները տեսալէս կարգի դրուած են: Ոչ մէկ բան այս աշխարհի վրայ տեսալէս հաստատուած է: Ամենէն վտանգաւոր վայրկեանը կը սկսի յաղթութենէն վերջ, ճիշդ ինչպէս զօրաւոր մարդիկ կը խոցուին իրենց զօրաւոր կարծուած տեղերէն: Լաւ խնամուած պարտէզ մը սէզներով կը լեցուի երբ ժամանակ մը պարտէզին հոգ չտարուի: Նմանապէս հարուստ և զօրաւոր երկիր մը պէտք չէ երկար ատեն անխնամ և անտխափելի ձգուի, որովհետեւ գէշ քաղաքացիներ կու գան մէջտեղ — չեն գիտեր ուսկից — սէզներու պէս, որոնք տարիներու աշխատանքը կը խեղդեն և երկիրը որս մը կը դառնայ թշնամիին յարձակման առջև: Երկրի մը առաջնորդը նկատի կ'առնէ միշտ թէ իր ճիգերը տեսական արդիւնք չեն կրնար ապահովել եթէ ամէն առտու չի նորոգուին ատոնք:

Գաղտնապահութիւնն ալ կարեւոր առաքինութիւն մըն է: Անգլիոյ Զարլզ Ա. թագաւորը անգաղտնապահութեան հետեւանքով կորսնցուց իր գահն ու իր զլուխը: Անխոնձ գտնուեցաւ իր գեղեցիկ թագուհիին պատմելով նոր խորհրդարանի կազմութեան համար առնելիք իր քայլերուն մասին: Ան ալ իր կարգին պատմեց իր հաւատարիմ նաժիշաներէն միոյն որ բարեկամներ ունէր հակառակորդ խումբին մէջ,

զգուշացուց զանոնք մտաւուտ վտանգին առջև: Այսպէսով, երբ ժամանակը եկաւ գործելու, թագաւորը ինքզինքը գտաւ անակնկալի առջև: Ըսէ՛ք ինչ որ անհրաժեշտ է, ո՛չ աւելի ո՛չ պակաս և ըսէ՛ք ճիշդ ժամանակին: Լուսթիւնը աղղակ մըն է հեղինակութեան զօրացման: Շատախօսութիւնը կը ցրուէ կեդրոնացումն ու մտածումը: Զօրավարներ, գործունեայ մարդեր ընդհանրապէս լռակեաց են:

Այս բոլոր արժանիքներուն վրայ պէտք է աւելցուի նաև ֆիզիքական ոյժը: Առողջ մարմինը կ'աւելցնէ առաջնորդի մը հեղինակութիւնը, աւելի համբերատար, ճարպիկ և կամքի տէր դարձնելով զայն: Գունն ու խորթակը պէտք է բնականոն ընթանան, վասնզի այս երկուքը մտքի արթնութեան հետ կապ ունին: Ողջմտութեամբ պաղարիւնը չկորսնցնել շատ բան շահիլ կուտայ առաջնորդին:

Շեշտեցինք նկարագրի դերը և արժէքը որուն զուգընթաց պէտք է աւելցուին իմացական կարողութիւնները: Փափաքելի է որ առաջնորդը ունենայ հմտութիւն և խտրապէս դատարարական ըլլայ: Պատմութիւնը և մշակոյթը ընդհանրապէս կարելիութիւնը կ'ընծայեն իր արամադրութեան տակ ունենալու ծանօթութեանց ամբողջութիւն մը որով պիտի կրնայ թափանցել մարդկային հոգին խոցող մեծ տագնապներու: Պատմութենէն կրնայ օգտուիլ, յստակ մտածումներ և տիպար հրահանգներ արտաբերելու: Ի մի բան, երկիր մը կառավարելն ու բանակ առաջնորդելը արուեստի գործ է: գեղեցիկութեան *sense* և ընկալչութիւնը ունեցող մարդ մը աւելի յաջող կ'ըլլայ իր մեծ պատասխանատուութեանց մէջ: Գիտական ճանաչումներուն արժէքը, միտքը զանազան տեսութիւններու և փորձադրութեամբ ճշգրտած սկզբունքներու վարժեցնելն է: բայց իմաստասիրութիւն, պատմութիւն և դրականութիւն ուսումնասիրելով յառաջ կուգայ լման մարդ մը որ կ'ապրի, կը շնչէ, կը զգայ աշխարհին հետ:

Ա. Մ.

(Մշտնապահութիւնը)